

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
та завдання з формування навичок та вмінь читання і мовлення з
дисципліни
УКРАЇНСЬКА МОВА
для слухачів – іноземців підготовчого відділення
(на матеріалі географії та економіки)

“Затверджено”
на підготовчому відділенні ОДЕКУ

Одеса 2009

Методичні вказівки та завдання с формування навичок та вмінь читання і мовлення з дисципліни “Українська мова” (на матеріалі географії та економіки) для слухачів – іноземців підготовчого відділення.

Укладачі:

Доцент кафедри довузівської підготовки Бондаренко В.М., ст. викладачі КДП доцент Кирнасівська Н.В., ст. викладач Чорна О.В., Одеса, ОДЕКУ, 2009. – с. 25 укр. мова.

Передмова

Запропоновані методичні вказівки призначені для слухачів – іноземців підготовчого відділення економічного напрямку, які вивчають дисципліни «Економічна та соціальна географія світу» і «Основи економіки». Вказівки підготовлені на базі текстів з економіки і економічної та соціальної географії і включають тексти, перед текстові та після текстові завдання, які допоможуть оволодіти навичками мовлення і читання текстів з наукового стилю мовлення, виділяти головну інформацію (на рівні речення, абзацу та тексту), а також скороченого запису цієї інформації, що дозволяє допомогти іноземцям оволодіти навичками конспектування лекцій.

Запропоновані «Методичні вказівки» можуть бути використані для аудиторної роботи під керівництвом викладача, а також для самостійної роботи (варіант домашнього читання).

УРОК 1
Економічна і соціальна географія світу
I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть в словнику значення нових слів.

виробництво	географічний
відтворення	економічний
вугілля	загальний
географія	конкретний
економіка	повсякденний
запас	суспільний
людство	соціальний
населення	територіальний
наслідок	
нафта	
організація	
об'єкт	
область	
планета	
розвиток	
рівень	
розміщення	
розселення	
руда	
суспільство	
територія	

2. Скажіть, від яких слів утворені дані прикметники.

Наприклад: економічний – економіка.

Географічний, територіальний, організаційний.

3. Прочитайте словосполучення. Чи добре ви їх розумієте?

Економічна географія
Суспільне виробництво
Світова економіка
Рівень життя
Об'єкт вивчення
Запаси нафти

4. Прочитайте речення. Складіть питання до кожного з них.

Наприклад: Економічна географія вивчає територіальну організацію суспільного виробництва, світову економіку. – Що вивчає економічна географія?

Соціальна географія вивчає рівень життя людей у всіх країнах.
Економічна і соціальна географія (ЕСГ) вивчає економіку і рівень життя людей у всіх країнах.

Економіка і рівень повсякденного життя – це об'єкти вивчення ЕСГ.

5. Проконтролюйте себе. Порівняйте ваші питання з даними нижче.

- 1) Що вивчає економічна географія?
- 2) Що вивчає соціальна географія?
- 3) Що вивчає ЕСГ?
- 4) Які об'єкти вивчення ЕСГ ви знаєте?

6. Дайте усні відповіді на питання п'ятого завдання.

II. Прочитайте текст. Дайте йому назву.

Економічна географія вивчає територіальну організацію суспільного виробництва, рівень розвитку економіки країн світу: розміщення на планеті запасів нафти, руди, лісу, води та інших ресурсів.

Соціальна географія вивчає територіальні особливості соціальних наслідків економічних процесів, розселення, умов життя і відтворення населення, тобто рівень життя людей.

Економічна і соціальна географія світу (ЕСГ) вивчає економіку і рівень життя людей у всіх країнах. Отже, економіка і рівень повсякденного життя – об'єкти вивчення ЕСГ.

Об'єкти бувають загальними і конкретними. Загальні об'єкти – це економіка всього людства, проблеми населення країни, області, міста, села.

III. Післятекстові завдання.

- 1. Поставте питання до кожного абзацу тексту та запишіть їх. Зверніть увагу, що ви отримали план з питань.***
- 2. Відповідайте письмово на ваші питання. Зверніть увагу, що ви отримали план з тезисів.***
- 3. Користуючись вашими планами, перекажіть текст.***

УРОК 2

I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть у словнику значення нових слів.

віддзеркалення	вугільний
власність	господарський
галузь	державний
господарство	державно-економічний
громадянин	національний
державна	об'єктивний
земля	промисловий
зона	природний
комплекс	політичний
куля	
ланка	
мешканець	
національність	
об'єднання	
підприємство	
промисловість	
природа	
політика	
район	
ресурс	
реальність	
частота	

2. Скажіть від яких слів утворені дані прикметники.

Вугільний
Господарський
Державний
Земний
Промисловий
Природний
Політичний

3. Прочитайте словосполучення, чи добре ви їх розумієте?

Промислова зона
Центральна ланка
Економічний центр
Об'єктивна реальність
Земна куля
Природні ресурси

Конкретна територія

4. Прочитайте речення. Складіть питання до кожного з них.

Держава керує господарством і соціальним життям своїх громадян в областях, містах, промислових зонах.

Промислова зона – це об'єднання підприємств галузі. Підприємство – це центральна ланка промислової зони.

Економічний центр – це об'єднання декількох підприємств зони, району.

5. Проконтролюйте себе. Порівняйте ваші питання з даними нижче.

1. Чим керує держава?
2. Що є промислова зона?
3. Що є економічний центр?

6. Дайте усні відповіді на питання п'ятого завдання.

7. Складіть речення, використовуючи конструкцію „що – це що”.

Наприклад: економічна географія – це наука про особливості розвитку економіки країн світу.

Ідея; форма віддзеркалення в думці об'єктивної реальності.

Об'єкт ЕСГ; людське суспільство.

Суспільство; всі мешканці країни (території).

Предмет ЕСГ; соціальне, економічне і політичне життя суспільства на конкретній території.

Територія; частина земної кулі з природними і створеними людиною ресурсами і власністю.

II. Прочитайте текст. Дайте йому назву.

Головна форма організації суспільства в світі – держава.

Державно – економічна організація – це національний господарський комплекс. Держава керує господарством і соціальним життям своїх громадян в областях, містах, промислових зонах.

Промислова зона – це об'єднання підприємств галузі, наприклад, вугільний регіон (Донбас в Україні). Центральна ланка промислової зони – підприємство. Економічний центр – об'єднання декількох підприємств зони, району.

III. Післятекстові завдання.

1. Поставте питання до кожного абзацу тексту та запишіть їх.

2. Відповідайте письмово на ваші питання.

3. Перекажіть текст, використовуючи ваш запис.

УРОК 3

Класична політична економія

I. Передтекстові завдання.

1. Запишіть конструкції з Орудним відмінком: „що називається чим? що є чим?”

2. Подивитися основні закінчення іменників та прикметників в Орудному відмінку у таблиці:

Іменники

Однина					
Чоловічий рід		Жіночий рід		Середній рід	
Називний відмінок	Орудний відмінок	Називний відмінок	Орудний відмінок	Називний відмінок	Орудний відмінок
Що?	З чим?	Що?	З чим?	Що?	З чим?
метод	методом	дорога	дорогою	море	морем
напря́м	напря́мом	теорія	теорією	мислення	мисленням
чинник	чинником	техніка	технікою	поняття	поняттям
		ціна	ціною	регулювання	регулюванням

Множина	
Називний відмінок	Орудний відмінок
Що?	З чим?
методи	методами
принципи	принципами

Прикметники

Однина				Множина	
Чоловічий рід		Жіночий рід			
Називний відмінок	Орудний відмінок	Називний відмінок	Орудний відмінок	Називний відмінок	Орудний відмінок
Який?	Яким?	Яка?	Якою?	Які?	Якими?
економічний	економічним	економічна	економічною	економічні	економічними
загальний	загальним	змішана	змішаною	політичні	політичними

історичний	історичним	додаткова	додатковою	історичні	історичними
------------	------------	-----------	------------	-----------	-------------

3. Змініть речення, використовуючи конструкцію „що називається чим”.

Наприклад: Характеристика поведінки – принципи.

Характеристика поведінки називається принципами.

Виведення принципів з фактів – це економічна теорія.

Діяльність людей по раціональному виробництву товарів і послуг, економічні стосунки між ними – це економічна система.

4. Знайдіть в словнику значення нових слів та словосполучень:

вплив	класичний
єство	ліберальний
ідея	марксистський
напрям	неокласичний
класика	протилежний
ліберал	
марксизм	
механізм	
мислення	
неминучість	
образ	
регулювання	
попит	
теорія	
техніка	

5. Скажіть, від яких слів утворені дані прикметники.

Класичний

Ліберальний

Марксистський

6. Прочитайте словосполучення, чи добре ви розумієте їх значення?

Додаткова вартість

Рівноважна ціна

Вирішальний чинник

Змішана економіка

7. Змініть речення, використовуючи конструкцію „що є чим”.

Наприклад: Економічна теорія – метод, техніка мислення.

Економічна теорія є методом, технікою мислення.

Продуктивність праці – вирішальний чинник добробуту нації.
Економічний образ мислення – це дорога до вивчення економічних проблем.
Теорія додаткової вартості – основа марксистського учення.

II. Прочитайте текст по абзацах та переведіть його.

Економічний образ мислення – це дорога до вивчення економічних проблем. Техніка мислення – це те, чим людина керується в своїй поведінці. Людина сама вибирає економічну поведінку, держава повинна лише мінімально втручатися в економіку (А. Сміт).

У другій половині XIX ст. з'явилася нова група крупних економістів неокласичного напрямку – К. Менгер, Ф. Візер, А. Маршалл. Вони ввели поняття: попит, пропозиція, рівноважна ціна; удосконалили теорію цін, ввели в економічну теорію математичні методи. Все частіше економічну теорію стали називати загальним поняттям „економіка”.

У XIX ст. в економічній науці з'явився протилежний до економічних традицій, що склалися, напрям – марксизм. Основа марксистського учення – теорія додаткової вартості. К. Маркс проаналізував розвиток капіталістичної системи і зробив висновки про неминучість її загибелі. Марксизм зробив великий вплив на хід історичних подій в XIX – XX ст.

На думку Дж. Кейнса, держава повинна брати активну участь в регулюванні економічних процесів, стабілізувати їх. Дж. Кейнс сформулював «єство економічного образу мислення». Він заклав основи теорії змішаної економіки (з ринковим і державним регулюванням).

III. Післятекстові завдання.

- 1. Прочитайте текст ще раз. Дайте йому назву.*
- 2. Складіть план з питань до тексту.*
- 3. Користуючись складеним планом, перекажіть текст.*

УРОК 4

Об'єкт економічної теорії.

I. Передтекстові завдання.

- 1. Знайдіть у словнику значення нових слів і запишіть їх.*

безробіття	людський
дослідження	макроекономічний
збір	мікроекономічний
закономірність	науковий

макроекономіка
мікроекономіка
норматив
обґрунтування
поведінка
потреби

нормативний
обмежений
позитивний
реальний
повин/ен (-на, -не, -ні)

узагальнення
установлювати/установити що?
допомагати/допомогти (що робити?)
задовольняти/задовольнити що?
займатися/зайнятися чим?
містити в собі що?
опиратися/опертися на що?
систематизувати що?
формулювати/сформулювати що?
узагальнювати/узагальнити що?

2. Скажіть, від яких слів утворені дані прикметники.

Наприклад: Людський – люди.

Нормативний, реальний, позитивний, науковий, макроекономічний, мікроекономічний.

3. Прочитайте словосполучення. Чи добре ви їх розумієте?

Економічний закон.

Економічна теорія.

Економічні принципи.

Обмежені ресурси.

Людські потреби.

4. Запишіть скорочення нових слів і словосполучень, прийнятих при конспектуванні.

Економічна теорія – екон-на теорія.

Економічний закон – екон-ий закон.

Економічні принципи – екон-ні пр-пи.

Аналізувати – аналізує – анал-є.

Вивчати – вивчає – вив-є.

Займатися – займається –займ-ся.

Спіратися – спирається – спир-ся.

Встановлювати – встановлює – встан-є.

5. Читайте речення. Запишіть їх в скороченому вигляді.

Наприклад: Економічна теорія вивчає використання обмежених ресурсів для задоволення людських потреб. – Екон-на теорія вив-є використання обмеж-них рес-сів для задоволення люд-их потреб.

Після збору фактів економічною наукою економіст реалізує ці дані і установлює економічні принципи. Економічні принципи – це узагальнення про реальну поведінку особи або суспільних інститутів.

Виведення принципів з фактів називається економічною теорією. Економічна теорія вивчає використання обмежених ресурсів для задоволення людських потреб.

Завдання економічної теорії – систематизувати і узагальнювати факти, допомагати ефективно використовувати ресурси і максимально задовольнити потреби.

6. Складіть питання до кожного з речень та запишіть їх.

7. Проконтролюйте себе. Порівняйте ваші питання з даними нижче.

1. Що робить економіст після збору економічної інформації?
2. Що таке економічні принципи?
3. Що називається економічною теорією?
4. Що вивчає економічна теорія?
5. Назвіть завдання економічної теорії.

8. Дайте усні відповіді на питання шостого завдання.

II. Читайте текст. Дайте йому назву.

Після збору фактів описовою (емпіричною) економічною наукою економіст аналізує їх і установлює економічні принципи, тобто узагальнення про реальну поведінку особи або громадських інститутів.

Виведення принципів з фактів називається економічною теорією. Економічна теорія вивчає використання обмежених ресурсів для задоволення людських потреб. Завдання економічної теорії – систематизувати і узагальнювати факти, допомагати ефективно використовувати ресурси і максимально задовольняти потреби.

Принципи і моделі показують закономірності в поведінці людей в суспільстві. Економічний закон передбачає високу точність принципів (загальність). Модель – це спрощена форма економічного закону.

Економічні принципи – це узагальнення, які містять в собі приблизні кількісні визначення. Економічні явища можна досліджувати на різних рівнях.

Макроекономіка – елемент економічної теорії. Об'єктом її дослідження є економіка країни в цілому (національне виробництво). Такий підхід прийнято називати макроекономічним.

Вивченням господарської діяльності підприємств, організацій, фірм займається мікроекономіка (ціна товару, заробітна плата, дохід на підприємстві). Це мікроекономічний підхід.

Позитивна економіка вивчає те, що існує, і формулює наукове уявлення про економічну поведінку об'єкту. Нормативна економіка дає думки, що оцінюють те, як повинно бути. Позитивне твердження: «Безробіття складає 70%». Нормативне твердження: «Безробіття слід зменшити».

Правильне обґрунтування економічної політики повинне спиратися на економічні принципи. Економічні принципи – основа правильної економічної політики.

III. Післятекстові завдання.

1. Читайте 3 і 4 абзаци тексту. Виділіть основну і уточнюючу інформацію, використовуючи скорочення слів.

2. Читайте 5, 6, 7 і 8 абзаци тексту. Дослідите, яка інформація є для вас новою? Запишіть нову інформацію, використовуючи скорочення слів і конструкцію «що діє що».

3. Закінчіть речення (усно).

Принципи і закони показують...

Економічний закон передбачає...

Економічні принципи – це...

Макроекономіка займається...

Мікроекономіка займається...

Продуктивна економіка вивчає...

Нормативна економіка дає...

4. Прочитайте записану вами інформацію.

5. Перекажіть текст, використовуючи записану нову інформацію.

УРОК 5
Форма і розміри Землі.
I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть в словнику значення нових слів.

височина	вулканічний
вистава	зайнятий
вулкан	плоский
глобус	осадовий
гора	полярний
діаметр	приплюснутий
диск	прямокутний
довжина	рівновеликий
Земля	кулевидна
макет	екваторіальний
масштаб	
меридіан	
низовина	
океан	
паралель	
плато	
площа	
поверхня	
полюс	
радіус	
рельєф	
рівнина	
розмір	
суша	
форма	
екватор	
експедиція	
елемент	
еліпс	
еліпсоїд	
обертатися/обернутися довкола чого?	
дорівняти/дорівнювати чому?	

2. Скажіть, від яких слів утворені дані прикметники.

Наприклад: вулканічний – вулкан.

Екваторіальний, куле видний, прямокутний, рівновеликий.

3. Прочитайте словосполучення. Чи добре ви їх розумієте?

Північний полюс
Південний полюс
Опуклий диск
Екваторіальний радіус, діаметр
Рівновеликий еліпсоїд
Великий меридіан
Малий меридіан

4. Змініть речення, використовуючи конструкцію «що є чим» (закінчення в О.в. іменників та прикметників дивись в уроці 3).

Глобус - навчальний наочний посібник, який моделює форму і розмір Землі.

Меридіан – лінії, які проводяться на глобусі через Північний і Південний полюса.

Паралелі – кільця на поверхні глобуса, рівновіддалені від екватора.

Гори і рівнини – основні форми рельєфу Землі.

II. Читайте текст по абзацах та переводить його.

Уявлення про форму Землі змінювалося впродовж розвитку людства. Стародавні народи Землі уявляли її плоскою.

У стародавній Греції (IX – VIII ст. до н.е.) Землю уявляли опуклим диском.

У VI ст. до н.е. Землю уявляли у формі кулі.

Форму кулі Землі довів Магеллан (Португалія). Експедиція Магеллану (1519-1522 рр.) довела, що велика частина поверхні Землі зайнята не сушею, а океаном.

В кінці XVII ст. на основі робіт Ньютона з'явилося нове, точніше уявлення про Землю. У наслідок обертання Землі довкола своєї осі Земля має бути сплюснута з полюсів. Вона повинна мати форму еліпса.

Дійсно, екваторіальний радіус Землі на 21,4 км більший, ніж полярний. Земля – це куля, яка обертається довкола сонця, сплюснута на полюсах. Основні розміри Землі дорівнюють розмірам рівновеликого еліпсоїда.

Глобус – навчальний наочний посібник, який моделює форму поверхні і розміри Землі. Ці розміри відповідно до вибраного масштабу точно зберігають в зменшеному вигляді основні елементи Землі. Це великий і малий меридіани, екваторіальний діаметр, земна вісь.

Глобус як макет Землі, яка обертається довкола своєї осі в сонячній системі світу, дозволяє оцінити географічне положення країн світу.

Основними формами рельєфу Землі є гори і рівнини.

Гори – це високо підняті над місцевістю і глибоко розчленовані частини земної кори.

Рівнини – частини земної кори, які по абсолютній висоті діляться на низовини і висотні.

Низовина – до висоти 200 м.

Висотна рівнина – 200-500 м.

Плато – це рівнини, відокремлені від прилеглих рівнин горами. Вони складаються з осадових або вулканічних порід.

III. Післятекстові завдання.

- 1. Читайте текст ще раз і дайте йому назву.***
- 2. Сформулюйте питання до кожного абзацу та запишіть їх.***
- 3. Запишіть по пам'яті складений вами план з питань.***
- 4. Перекажіть текст у писемному виді, використовуючи скорочений запис слів.***
- 5. Прочитайте записаний вами конспект тексту, розшифровувати скорочений запис слів.***

УРОК 6

Поняття про географічні карти і їх ділення.

I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть в словнику значення нових слів.

випуклість	градусний
градус	навігаційний
грунт	загальногеографічний
густина	спеціальний
зображення	зменшений
карта, мапа	дрібний
масштаб	тваринний
покрив	великомасштабний
півкуля	середньомасштабний
розробка	дрібномасштабний
сітка	
виділятися/виділити чим?	
зображатися чим?	
розділятися/розділитися за чим?	
розрізнятися/розрізнитися чим?	

обчислюватися/обчислити

2. Скажіть, від яких слів утворені дані прикметники.

Наприклад: екваторіальний – екватор.

Градусний, навігаційний, загально географічний, тваринний.

3. Прочитайте словосполучення. Чи добре ви їх розумієте?

Зменшене зображення, градусна сітка, загальногеографічна мапа, державні кордони, дрібніший масштаб.

4. Читайте речення. Запишіть їх використовуючи скорочення слів.

Географічна мапа – це зменшене зображення всієї земної поверхні або окремих її частин на рівній місцевості (планах).

Зменшене зображення всієї земної поверхні на планах є географічною картою.

5. Запишіть конструкції та приклади:

Що розрізняється за чим?

Що поділяється на що? за чим? відповідно до чого?

Географічні мапи розрізняються за змістом, призначенням, масштабом і територією.

Відповідно до масштабу мапи поділяються на топографічні, оглядово – топографічні і оглядові.

II.

1. Читайте першу частину тексту. Дайте їй назву.

Географічна мапа – зменшене зображення всієї земної поверхні або окремих її частин на рівній місцевості (планах). На планах масштаб однаковий на всіх частинах мапи.

Чим більше зменшено зображення на мапі території, тим менше масштаб мапи, і навпаки.

На мапах завжди зображується градусна сітка (меридіани і паралелі).

Мапи роблять в дрібнішому масштабі, ніж план, тому що на ній розміщається набагато більша територія.

Географічні мапи розрізняються за змістом, призначенням, масштабом і територіями.

За змістом бувають загальногеографічні і тематичні мапи.

2. Читайте другу частину тексту. Дайте їй назву.

Найбільш поширені загальногеографічні мапи.

На них показують форму земної поверхні (рельєф), моря, річки, озера, болота, населені пункти, шляхи сполучення (автомобільні, залізничні), державні кордони. На мапах також показуються адміністративні кордони (республік, областей, районів, міст, сіл), об'єкти господарського, соціального і культурного значення (підприємства, готелі, палаци культури).

Тематичні мапи з особливою ретельністю передають якусь частину загальногеографічної мапи, наприклад, густину населення, рельєф і рослинний покрив, ґрунти, клімат, тваринний світ.

За призначенням є мапи спеціальні, учбові, туристичні, навігаційні, довідкові.

Відповідно до масштабу мапи поділяються на топографічні (масштаб від 1:1000 до 1:100000), оглядово – топографічні (масштаб 1:100000), оглядові (масштаб 1:100000).

Мапи за масштабом також поділяються на великомасштабні (1:200000 і більше), середньомасштабні (від 1:200000 до 1:100000) і дрібномасштабні (менше 1:100000).

3. Читайте третю частину тексту. Дайте їй назву.

За територіями виділяються мапи, які змальовують земну кулю в цілому або півкулю.

Мапи суші розділяються за матеріалами і їх частинами. Мапи світового океану – за океанами, морями, затоками, каналами.

Серед мап суші виділяються мапи політико – адміністративного поділу (мапи країн і їх адміністративно – територіальних одиниць).

Для зображення на мапах географічних об'єктів використовуються спеціальні умовні позначки. Пояснення кожної позначки наводиться на полях мап (гори, дороги, трубопроводи тощо).

4. Порівняйте свої назви з даними нижче.

1. Географічна мапа.
2. Поділення мап за змістом, масштабом, призначенням і територіями.
3. Мапи суші та океану.

III. Післятекстові завдання.

1. ***Читайте першу частину тексту ще раз. Виділіть основну та уточнюючу інформацію. Запишіть основну інформацію.***
2. ***Читайте другу частину тексту. Скажіть, які речення використовують конструкції : що передає що?, що поділяється на що?, відповідно до чого?, за чим? Запишіть ці речення.***

3. *Читайте третю частину ще раз. Запишіть основну інформацію.*
4. *Перекажіть увесь текст, спираючись на записану вами головну інформацію.*

УРОК 7

Політична карта світу.

I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть в словнику значення нових слів.

влада	державний
гілка	міждержавний
держава	політичний
ведення	спільний
існування	структурний
кордон	унітарний
кантон	управлінський
монархія	федеративний
політика	
повноваження	
структура	
сукупність	
устрій	
федерація	
утворення	
віддзеркалювати/віддзеркалити що?	
забезпечувати/забезпечити що?	

2. Скажіть, від яких іменників утворені дані прикметники.

Наприклад: державний – держава.

Політичний, структурний, управлінський, федеративний.

3. Читайте речення. Випишіть конструкції: іменник + іменник в Р.в.

Наприклад: частина території.

Держава – це система управлінських структур. Вона забезпечує існування суспільства в межах території мешкання. Держава займає частину території Землі.

4. Читайте речення, звертаючи увагу на інтонацію. Поставте питання до виділених слів. Відповідайте на питання, стежте за інтонацією.

а) Держава забезпечує існування суспільства в межах території мешкання.

(Що забезпечує існування суспільства в межах території мешкання?)

б) Держава забезпечує існування суспільства в межах території мешкання.

(Що забезпечує держава в межах території мешкання?)

в) Держава забезпечує існування суспільства в межах території мешкання.

(В межах чого держава забезпечує існування суспільства?)

II. Читайте текст і дайте йому назву.

До сфери управління суспільством відносяться питання господарської діяльності, внутрішньої і зовнішньої безпеки, вирішення соціальних проблем його членів.

Форму діяльності політичних організації за управлінням суспільством можна назвати політичною.

Держава – це система управлінських структур. Вона забезпечує існування суспільства в межах території мешкання. Держава займає частину території Землі. Від інших держав її відділяють державні кордони – лінії, що визначають межі державної території.

Міждержавна організація – це сукупність держав, що об'єднали управлінські функції для вирішення певних проблем на користь країн – учасниць.

Політична мапа світу у вузькому розумінні – географічна мапа земної кулі, на якій позначені всі країни світу. У широкому розумінні – це зведення відомостей про політичну географію світу. Політична мапа світу віддзеркалює політичну організацію людства (державні і міждержавні організації) і її структурні особливості.

Форма політичної організації суспільства в державі виявляється у вигляді державного устрою.

Форма державного правління – це система взаємин між гілками влади в питаннях управління державою. В світі існують переважно дві основні форми державного правління: монархія і республіка.

При федеративному устрої частина владних повноважень передається окремим територіально – політичним областям (Росія), кантонам (Швейцарія), землям (Німеччина) і так далі. В унітарній державі її територія не має в своєму складі федеративних одиниць, а поділяється на адміністративно – територіальні одиниці.

У міждержавних політичних організаціях спільні рішення приймаються міжнародними організаціями, союзами, групами і рухами. Міждержавні організації можуть бути функціональними, територіальними і організаційними.

III. Післятекстові завдання.

5. Читайте текст по абзацах. Запишіть головну інформацію, скорочуючи слова.

6. Складіть план з питань до тексту. Трансформуйте його в номінативний.

Приклад плану з питань:

1. Які питання відносяться до сфери управління суспільством?
2. Що таке держава?
3. Що таке міждержавна організація?
4. Що таке політична мапа світу?
5. Що є форма державного правління?
6. Кому передається частину владних повноважень при федеральному пристрої?
7. Якими можуть бути міждержавні політичні організації?

7. Прочитайте записаний вами конспект тексту.

8. Перекажіть текст.

УРОК 8

Сучасна типологія країн світу.

I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть у словнику значення нових слів.

зайнятість	валовий
інвестиція	національний (продукт)
індекс	високорозвинений
індустрія	доіндустріальний
населення	індустріальний
паритет	постіндустріальний
спроможність	перехідний
потенціал	купівельний
послуга	пропорційний
перетворення	розвинений

продукт	ринковий	
рівень	типологічний	
розвиток	стійкий	
ринок		
спроможність		
типологія		
товар		
експорт		
Розрізняти що?	Відображати що?	Розділяти що?
Розрізнити що?	Відобразити що?	Розділити що?
Зберігати що?	Оцінювати що?	
Зберегти що?	Оцінити що?	

2. Скажіть, від яких іменників утворені дані прикметники.

Наприклад: типологічний – типологія.

Ринковий –

Плановий –

Індустріальний –

Купівельний –

Перехідний –

Економічний –

Річний –

Інвестиційний –

3. Читайте речення. Поставте до них питання і запишіть відповіді на них.

Типологія територій – це угруповання і систематизація територій за певними характеристиками.

Організація Об'єднаних Націй використовує для типології країн світу два критерії.

Для оцінки рівня економічного розвитку використовується величина валового національного продукту з розрахунку на душу населення.

4. Запишіть синонімічні конструкції.

Що? використовують для чого?

Що? використовується для чого?

5. Трансформуйте речення, використовуючи конструкцію «що використовується для чого?».

Для типології країн світу в українській економіко – соціальній географії використовують традиційний підхід.

Для встановлення головного критерію класифікації країн світу використовують річне виробництво умовно чистої продукції на одного зайнятого в народному господарстві.

Для оцінки економічного розвитку використовують величину валового національного продукту з рахунку на душу населення.

II. Читайте текст і дайте йому назву.

У економічній і соціальній географії важливе місце займає типологія території – угруповання і систематизація територій за певними характеристиками (економічними, соціальними та ін.). За допомогою цього наукового методу класифікують країни світу за результатами їх соціально – економічного розвитку і темпами зростання рівня життя населення. Типологія допомагає виділити загальні і специфічні ознаки об'єкту. Організація Об'єднаних Націй (ООН) використовує для типології країн світу два критерії:

- рівень економічного розвитку країн;
- рівень соціального розвитку країн.

Для оцінки рівня економічного розвитку використовується величина валового національного продукту (ВНП) з розрахунку на душу населення.

ВНП – це ринкова вартість кінцевих товарів і послуг для поточного вжитку, експорту. Оцінюють його в доларах США або в доларах згідно паритету купівельної спроможності (ППС) національної валюти, який в багатьох країнах відрізняється від ринкового курсу валюти (наприклад, в Україні 1 долар США дорівнює 8 гривням, в Китаї – 6 юаням).

Загальний об'єм валового внутрішнього продукту (ВВП) – це показник економічної потужності країн, а ВВП з розрахунку на душу населення і на одного зайнятого у виробництві – показник її економічного розвитку.

Відповідно до методик, що діють, існує така типологія:

- за рівнем економічного розвитку суспільства: доіндустріальне, індустріальне і постіндустріальне;
- за способами ведення економіки: країни з ринковою економікою, з перехідною економікою, з планово – централізованою економікою.

Відповідно до класифікації ООН розрізняють розвинені країни, країни, що розвиваються, і залежні території.

В українській економіко – соціальній географії зберігається традиційний підхід до типології країн світу:

- економічно високорозвинені країни (США, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Канада);

- країни з середнім рівнем економічного розвитку (Іспанія, Португалія, Ірландія, Греція, Туреччина, Республіка Південна Корея);
- країни, що стали на дорогу ринкових перетворень (Україна, Росія, Польща, Чехія і ін.);
- країни з плановою економікою (соціалістичні країни – КНР, СРВ, КНДР, Лаос, Республіка Куба);
- країни, що розвиваються (Індія, Венесуела, Туніс, Єгипет, Кувейт, Ірак, Іран і ін.).

Рівень економічного розвитку країн оцінюється виходячи з величини ВВП на душу населення. Рівень соціального розвитку можна оцінити за допомогою індексу розвитку людського потенціалу (ІРЧП).

Всі країни світу можна розділити на чотири великі групи:

- економічно розвинені;
- економічно нерозвинені (що розвиваються);
- країни Східної Європи, СНД і Балтії;
- найбільш відсталі.

III. Післятекстові завдання.

1. Читайте текст по абзацах ще раз і складіть номінативний план тексту.

2. Відповідайте на питання:

- 1) Що таке типологія країн?
- 2) Які критерії використовує ООН для типології країн світу?
- 3) Що використовують для оцінки рівня економічного розвитку?
- 4) За допомогою чого можна оцінити рівень соціального розвитку?
- 5) На які групи можна розділити всі країни світу?

3. Напишіть конспект тексту.

4. Спираючись на план і конспект тексту, перекажіть текст.

УРОК 9

Населення світу.

I. Передтекстові завдання.

1. Знайдіть в словнику значення слів.

відтворення
демограф

демографічний
найбільший

демографія

екологія

ера

життєздатність

зростання

кількість

народжуваність

нерівність

переміщення

приріст

смертність

тривалість

щільність

забезпечувати/забезпечити що?

залежати від чого?

зростати/зрости на скільки?

досягнути/досягати чого?

провокувати що?

збільшуватися/збільшитися

подвоюватися/подвоїтися

прискорюватися/прискоритися

складати/скласти скільки?

тривати до якого часу?

неоднаковий

нерівний

3. Утворюйте прикметники від іменників.

Демографія –

Екологія –

Міграція –

II. Читайте текст по абзацах і дайте відповіді на питання наприкінці абзаців.

Історики – демографи вважають, що в 1000 р. до н.е. кількість людей, розселених по всій планеті, складала близько 100 млн. осіб, а на початок ери вона подвоїлася. У I тисячолітті приріст населення склав 100 млн. осіб, а до середини XVII ст. кількість населення склала вже 500 млн. осіб.

(Яка була кількість населення в 1000 р. до н.е., у I тисячолітті і в середині XVII ст.?).

У демографічній історії людства можна виділити два великих періоди. Перший період тривав до другої половини XVII ст. (аграрна цивілізація). Другий період – після промислової революції з середини XIX ст. до теперішнього часу.

(Скільки періодів можна виділити в демографічній історії людства?).

Після промислової революції в середині XIX ст. із зростанням промисловості і міст різко збільшилися темпи приросту населення. Демографічний розвиток прискорився в другій половині XX ст. наприклад, в 1950 р. населення Землі складало 2,5 млрд. осіб, у 1960 р. – 3 млрд. осіб, у 1960 – 1995 рр. Населення зросло на 88,7%.

(Коли збільшилося і коли прискорився демографічний розвиток? На скільки зросло населення в 1960 – 1995 рр.?)

Приріст кількості населення в різних регіонах світу неоднаковий. У Африці він складає щорік 3%, у Латинській Америці – 2,2%, у Європі – всього 0,2%.

(Який приріст кількості населення в Африці, Латинській Америці, Європі?).

Зростання кількості населення залежить від характеру його відтворення. Це сукупний процес народжуваності, смертності і істотного приросту. Ці елементи відтворення населення носять не стільки біологічний, скільки соціально – економічний характер.

(Від чого залежить зростання кількості населення?).

Рівень народжуваності залежить від умов життя людини, рівня культури, можливості забезпечити достаток в сім'ї, суспільного і економічного статусу жінок, від релігійних поглядів. Рівень смертності тісно пов'язаний з матеріальним положенням людей, рівнем медицини, розвитком системи охорони здоров'я, харчуванням, способом життя, політичною ситуацією, стихійними лихами, війнами і іншими чинниками.

(Від чого залежить рівень народжуваності? З чим пов'язаний рівень смертності?).

ЮНЕСКО і Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ) періодично проводять дослідження рівня життя і життєздатності народів залежно від тривалості життя в країні, соціально – економічної політики уряду і економічної ситуації. Коефіцієнт життєздатності народів визначається за п'ятибальною шкалою. Ні в одній з країн цей коефіцієнт не досягає п'яти балів.

(Як визначається коефіцієнт життєздатності?).

Міграція населення – це переміщення людей, пов'язані, як правило, із зміною місця проживання.

(Що таке міграція населення?).

Війни провокують колосальні переміщення населення. Мільйони людей переміщуються, структура населення воюючих і сусідніх країн значно міняється. Така міграція викликана неекономічними причинами.

(Які ви знаєте неекономічні причини міграції?).

III. Післятекстові завдання.

- 1. Читайте текст ще раз.*
- 2. Сформулюйте головну інформацію кожного абзацу і запишіть її.*
- 3. Перекажіть текст, спираючись на головну інформацію.*

Список літератури

1. Чистякові А.Б. та інші. Українська мова для іноземних студентів вищих навчальних закладів. Х.: видавництво «Індустрія», 2008
2. Альохіна С.В., Оникович Т.В., Шутенко С.М. Укр. мова для іноземних студентів: початково-предметні курси. Навчальний посібник. К.: «АртЕк», 1998
3. Кудіна Т.М. Укр. мова як іноземна (початковий курс). К.: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, 2009
4. Бойко Н.А., Дорошевский М.В. Русский язык: готовимся изучать географию и экономику. Учеб. пособие. К.: МАУП, 2005